

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

PHẠM TIẾN LÂM

**GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN CÂY SƠN TRÀ
GẮN VỚI CHUỖI GIÁ TRỊ TRÊN ĐỊA BÀN
HUYỆN MÙ CANG CHẢI, TỈNH YÊN BÁI**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KINH TẾ NÔNG NGHIỆP

THÁI NGUYÊN - 2019

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

PHẠM TIẾN LÂM

**GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN CÂY SƠN TRÀ
GẮN VỚI CHUỖI GIÁ TRỊ TRÊN ĐỊA BÀN
HUYỆN MÙ CANG CHẢI, TỈNH YÊN BÁI**

Ngành: Kinh tế nông nghiệp

Mã ngành: 8.62.01.15

LUẬN VĂN THẠC SĨ KINH TẾ NÔNG NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học: TS. Hà Quang Trung

THÁI NGUYÊN - 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan tất cả các số liệu, kết quả nghiên cứu nêu trong luận văn là hoàn toàn trung thực và chưa được công bố trong bất kỳ công trình nào khác. Mọi trích dẫn trong luận văn đã được ghi rõ nguồn gốc.

Tôi xin chịu trách nhiệm trước Hội đồng chấm luận văn, trước nhà trường và Phòng Đào tạo về các thông tin, số liệu trong đề tài luận văn này.

Tác giả luận văn

Phạm Tiến Lâm

LỜI CẢM ƠN

Trong thời gian thực tập và nghiên cứu tại huyện Mù Cang Chải, tỉnh Yên Bái, tôi đã hoàn thành xong luận văn tốt nghiệp của mình. Để có được kết quả này, ngoài sự nỗ lực của bản thân, tôi luôn nhận được sự giúp đỡ chu đáo, tận tình của nhà trường, các cơ quan, thầy cô, gia đình và bạn bè. Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới:

Ban Giám hiệu Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên, Phòng Đào tạo cùng toàn thể các Thầy, Cô đã tận tụy giúp đỡ tôi trong suốt thời gian học tập cũng như thời gian hoàn thành luận văn tốt nghiệp. Đặc biệt, tôi xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới thầy giáo hướng dẫn TS. Hà Quang Trung đã tận tình giúp đỡ, hướng dẫn tôi trong quá trình thực hiện và hoàn thành luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn sự giúp đỡ của Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn tỉnh Yên Bái; Chi cục Lâm nghiệp tỉnh Yên Bái; Cục Thống kê; Phòng Nông nghiệp và Phát triển nông thôn huyện Mù Cang Chải,... đã tạo mọi điều kiện cho tôi hoàn thành luận văn tốt nghiệp.

Với trình độ và thời gian có hạn, do đó bản luận văn của tôi không thể tránh khỏi những thiếu sót. Vì vậy tôi rất mong nhận được sự đóng góp ý kiến của các thầy cô để bản đề tài của tôi được hoàn thiện hơn.

Tôi xin chân thành cảm ơn !

Thái Nguyên, tháng 1 năm 2019

Học viên

Phạm Tiến Lâm

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT	vi
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vii
DANH MỤC CÁC HÌNH.....	ix
TRÍCH YẾU LUẬN VĂN.....	x
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu.....	2
3. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn đề tài.....	3
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	3
CHƯƠNG 1: CƠ SỞ KHOA HỌC CỦA ĐỀ TÀI	5
1.1. Cơ sở lý luận của đề tài	5
1.1.1. Một số quan điểm về chuỗi giá trị.....	5
1.1.2. Chuỗi giá trị.....	9
1.2. Các khái niệm liên quan đến chuỗi giá trị.....	11
1.2.1. Chuỗi cung ứng	11
1.2.2. Chuỗi nông sản thực phẩm.....	11
1.2.3. Ngành hàng	11
1.2.4. Tác nhân	13
1.2.5. Sản phẩm.....	14
1.3. Phương pháp phân tích chuỗi giá trị	14
1.3.1. Lập bản đồ chuỗi giá trị	14
1.3.2. Lượng hóa và mô tả chi tiết các chuỗi giá trị.....	16
1.4. Các công cụ phân tích chuỗi giá trị.....	18
1.5. Ý nghĩa của phân tích chuỗi giá trị	22
1.6. Một số yếu tố ảnh hưởng tới liên kết trong chuỗi giá trị nông sản	23

1.7. Cơ sở thực tiễn về phân tích chuỗi giá trị	25
1.7.1. Nghiên cứu trên thế giới.....	25
1.7.2. Nghiên cứu ở Việt Nam	27
CHƯƠNG 2: ĐẶC ĐIỂM ĐỊA BÀN VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	31
2.1. Đặc điểm địa bàn nghiên cứu.....	31
2.1.1. Đặc điểm điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội của huyện Mù Cang Chải	31
2.1.2. Nhận xét, đánh giá thực trạng điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội của huyện Mù Cang Chải	35
2.2. Nội dung nghiên cứu.....	36
2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	37
2.3.1. Phương pháp chọn điểm, đối tượng nghiên cứu	37
2.3.2. Phương pháp thu thập thông tin	38
2.3.3. Phương pháp phân tích số liệu	38
2.3.4. Phương pháp phân tích chuỗi giá trị	39
2.3.5. Phân tích hiệu quả kinh tế của các tác nhân trong chuỗi giá trị.....	39
CHƯƠNG 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	40
3.1. Tình hình sản xuất và phát triển Sơn Tra ở huyện Mù Cang Chải, tỉnh Yên Bái	40
3.2. Phân tích chuỗi giá trị sản phẩm Sơn Tra trên địa bàn nghiên cứu	49
3.2.1. Chuỗi giá trị Sơn Tra tại Mù Cang Chải	49
3.2.2. Chi phí và lợi nhuận của các tác nhân.....	53
3.2.3. Sự hình thành giá và giá trị gia tăng của các tác nhân trong chuỗi.....	66
3.3. Đặc điểm các tác nhân trong chuỗi giá trị Sơn Tra tại Mù Cang Chải	68
3.3.1. Người sản xuất	68
3.3.2. Người thu gom	74
3.3.3. Người bán buôn.....	76
3.3.4. Người bán lẻ.....	77
3.3.5. Người sơ chế chế biến.....	78
3.3.6. Người tiêu dùng	80
3.4. Phân tích các mối liên kết trong chuỗi	84
3.4.2. Liên kết dọc.....	87

3.5. Phân tích các yếu tố tác động lên chuỗi giá trị Sơn Tra tại Yên Bái.....	88
3.5.1. Phân tích bối cảnh tác động lên chuỗi giá trị Sơn Tra	88
3.5.2. Phân tích kiến thức, kỹ thuật và công nghệ trong chuỗi giá trị Sơn Tra.....	92
3.5.3. Phân tích thể chế chính sách tác động lên chuỗi giá trị Sơn Tra	95
3.5.4. Một số yếu tố cản trở liên kết trong chuỗi giá trị.....	96
3.6. Chiến lược nâng cấp chuỗi giá trị Sơn Tra tại Mù Cang Chải.....	97
3.6.1. Tiềm năng, cơ hội và thách thức phát triển chuỗi giá trị Sơn Tra	97
3.6.2. Định hướng nâng cấp chuỗi giá trị Sơn Tra.....	103
3.6.3. Chiến lược, giải pháp nâng cấp chuỗi giá trị Sơn Tra	107
KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ	113
TÀI LIỆU THAM KHẢO	116

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

ADB	Ngân hàng Phát triển châu Á
BVTV	Bảo vệ thực vật
CPTG	Chi phí trung gian
DFID	Bộ phát triển quốc tế Anh
GO	Giá trị sản xuất
GTGT	Giá trị gia tăng
HQKT	Hiệu quả kinh tế
HTX	Hợp tác xã
IC	Chi phí trung gian
ICRAF	Trung tâm Nghiên cứu Lâm nghiệp Thế giới
OCOP	Chương trình mỗi xã một sản phẩm
PRA	Phương pháp đánh giá nông thôn có sự tham gia
PTNT	Phát triển nông thôn
SNV	Tổ chức phát triển Hà Lan
SWOT	Công cụ phân tích điểm mạnh, yếu, cơ hội và thách thức
TNHH	Trách nhiệm hữu hạn
UBND	Ủy ban nhân dân
VA	Giá trị gia tăng
VND	Tiền đồng Việt Nam
WTO	Tổ chức Thương mại Quốc tế

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 3.1. Diện tích, số hộ và sản lượng thu hái Sơn Tra ở huyện Mù Cang Chải ...	41
Bảng 3.2. Diện tích, sản lượng, số hộ có cây Sơn Tra trong rừng phòng hộ tại huyện Mù Cang Chải	42
Bảng 3.3. Diện tích, sản lượng và số hộ có cây Sơn Tra tự trồng tại các xã	43
Bảng 3.4. Tổng hợp diện tích, số hộ có cây Sơn Tra của các xã được nhà nước hỗ trợ và nhân dân tự túc trồng tại huyện Mù Cang Chải.....	46
Bảng 3.5. Quy hoạch diện tích tập trung vùng nguyên liệu Sơn Tra huyện Mù Cang Chải đến năm 2020.....	47
Bảng 3.6. Các tác nhân tham gia chuỗi giá trị Sơn Tra tại huyện Mù Cang Chải	50
Bảng 3.7. Ước tính chi phí và lợi nhuận của các tác nhân trong chuỗi Sơn Tra tại huyện Mù Cang Chải	54
Bảng 3.8. Chi phí đầu tư cho kiến thiết cơ bản trồng 1ha Sơn Tra.....	56
Bảng 3.9. Kết quả và hiệu quả kinh tế trong sản xuất Sơn Tra trồng mới.....	58
Bảng 3.10. Kết quả và hiệu quả kinh tế trong sản xuất Sơn Tra tự nhiên	59
Bảng 3.11. Lợi nhuận của người thu gom Sơn Tra (Tính bình quân 1 tấn).....	61
Bảng 3.12. Kết quả và hiệu quả kinh tế của người bán buôn Sơn Tra	63
Bảng 3.13. Sự hình thành giá và giá trị gia tăng của các tác nhân.....	67
Bảng 3.14. Hộ sản xuất Sơn Tra được điều tra phân theo phân loại kinh tế	70
Bảng 3.15. Tuổi, học vấn, nhân khẩu và lao động hộ sản xuất Sơn Tra phân theo kinh tế hộ.....	71
Bảng 3.16. Tuổi, học vấn, nhân khẩu và lao động hộ sản xuất Sơn Tra phân theo xã.....	71
Bảng 3.17. Số năm quản lý sản xuất, diện tích, tổng thu nhập hộ và thu nhập từ Sơn Tra phân theo kinh tế hộ	72
Bảng 3.18. Số năm quản lý sản xuất, diện tích, tổng thu nhập hộ và thu nhập từ Sơn Tra phân theo xã	73
Bảng 3.19. Thu nhập từ Sơn Tra phân theo kinh tế hộ	74
Bảng 3.20. Tuổi, số năm làm nghề thu gom và thu nhập từ thu gom Sơn Tra.....	75
Bảng 3.21. Tuổi, số năm làm nghề thu gom và thu nhập từ thu gom Sơn Tra phân theo dân tộc	76

Bảng 3.22. Hộ bán lẻ Sơn Tra được điều tra theo đơn vị hành chính.....	77
Bảng 3.23. Hộ bán lẻ Sơn Tra được điều tra phân theo đơn vị hành chính	78
Bảng 3.24. Tuổi, số năm làm nghề bán lẻ và thu nhập của hộ bán lẻ Sơn Tra.....	78
Bảng 3.25. Hộ chế biến Sơn Tra phân theo đơn vị hành chính và dân tộc.....	79
Bảng 3.26. Tuổi, số lao động, số năm làm nghề, vốn đầu tư của cơ sở chế biến	80
Bảng 3.27. Thu nhập của cơ sở chế biến Sơn Tra.....	80
Bảng 3.28. Phân tích tiềm năng từ các sản phẩm của cây Sơn Tra.....	99
Bảng 3.29. Điểm mạnh, yếu, cơ hội và thách thức của chuỗi giá trị Sơn Tra tại Yên Bái.....	100